

національної економіки. Саме на це, як на наш погляд, і повинна спрямовувати зусилля вітчизняна економічна теорія.

Література.

1. Воронов Ю. П. Правила важнее прав: нобелевские лауреаты по экономике 2004 г.: Прескотт Эдвард, Кидланд Финн / Ю. П. Воронов // ЭКО. - 2005. - № 1. - С. 102.
2. Замулин О. Концепция реальных экономических циклов и ее роль в макроэкономической теории / О.Замулин // Вопросы экономики. - 2005. - №1.- с.144-153.
3. Кулик А.Б. Застосування моделі Тобіна для аналізу економічних процесів в Україні / А.Б.Кулик, Д.Г. Хохич // Фінанси України. – 2010. - №9. – С.37-48.
4. Матросова Л.Н. Мировой финансовый кризис и его влияние на экономику Украины / Л.Н.Матросова // Вісник економічної науки України: Науковий журнал. – 2009. – № 1 (15). – С.122-124.
5. Прокопьев А. Жизнь по теории. Нобелевская премия по экономике и украинские реалии / А.Прокопьев // Киевский телеграф.- 22–28 октября, 2004.

УДК 331.108: 631.11: 334.024: 331.5.024.54

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІЛУ АГРАРНОЇ СФЕРИ

*Лещина О.Г., ст. викладач, здобувач
Полтавська державна аграрна академія*

Проаналізовано сучасний стан організаційно-економічних умов формування кваліфікованих кадрів аграрної сфери з урахуванням трансформації економічних, демографічних та соціальних факторів впливу.

The modern state of organizational and economic conditions of the skilled agriculture cadres was analyzed including transformation of economic, demographic and social factors influence.

Постановка проблеми. Проблема формування кадрів набуває особливого значення унаслідок дефіциту кваліфікованих працівників у сільському господарстві. Це значною мірою обумовлено: низьким рівнем оплати праці, дефіцитом фінансових ресурсів, що направляються на розвиток сільського господарства, негативними тенденціями в демографічній і соціальних сферах, переміщенням трудових ресурсів сільського господарства до інших галузей. Економічне становище багатьох підприємств аграрної сфери не сприяє закріпленню працівників і фахівців, внаслідок чого виникає протиріччя між потребою і відтворенням кадрів для сільського господарства. У зв'язку з цим, набувають актуальності дослідження, пов'язані зі створенням сприятливих організаційно-економічних умов формування кадрів аграрної сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування висококваліфікованих кадрів аграрної сфери є не новою, але складною і

багатоаспектною. Необхідність її розв'язання привертала увагу багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених, зокрема Т.Ю. Базарова, В.Р. Весніна, П.Ф. Друкера, А.П. Єгоршина, А.Я. Кібанова, В.І. Кноррінга, В.Ф. Кропивко, М. Мескона, Л.І. Михайлової, В.П. Рябоконя, Т. Санталайнена, Г.В. Щокіна, В.В. Юрчишина та інших. Проте при досить широкому спектрі наукових і практичних розробок вчених-економістів, при усій значущості цих робіт залишається багато дискусійних питань, що потребують подальших глибоких комплексних досліджень з урахуванням розвитку ринкових стосунків та регіональних особливостей відтворювальних процесів.

Постановка завдання. Мета статті полягає в аналізі організаційно-економічних умов впливу на формування кадрів аграрної сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організаційно-економічні умови, які впливають на формування кадрового складу сільсько-господарських підприємств, формуються сукупністю чинників, що відображають загальні тенденції розвитку галузі. Серед них можна виокремити:

- економічні: низька інвестиційна привабливість сільського господарства, нерівномірне розміщення продуктивних сил на сільських територіях;
- демографічні: неспівпадіння темпів зростання кількості економічно активного населення працездатного віку та числа робочих місць, нестача кадрів багатьох спеціальностей, міграційні процеси в сільській місцевості;
- соціальні: недостатній розвиток системи підготовки і перепідготовки кадрів, слабка соціально-інженерна інфраструктура, низький рівень прибутків сільського населення, іммобільність трудових ресурсів сільського господарства [1].

Розглядаючи економічні фактори, які чинять вплив на формування кадрів аграрної сфери України, доцільно оцінити динаміку чисельності економічно активного сільського населення обох статей віком від 15 до 70 років включно, яке переважно забезпечує пропозицію робочої сили на ринку праці. До складу економічно активного населення входять тільки ті особи, які займались економічною діяльністю, або шукали роботу і були готові приступити до неї, тобто класифікуються як «зайняті» або «безробітні» (за визначенням Міжнародної організації праці).

Рівень економічної активності населення виступає відносним показником щодо питомої ваги робочої сили і визначається як відношення кількості економічно активного населення віком 15-70 років до всього обстеженого населення зазначеного віку чи населення за відповідною соціально-демографічною ознакою [2]. Протягом 2007-2009 років в Україні спостерігається позитивна динаміка зростання кількості економічно активного населення в сільській місцевості (табл. 1).

Як свідчать дані табл. 1, середньомісячна кількість економічно активного сільського населення віком 15-70 років у 2009 році збільшилася порівняно з 2007 роком на 0,5% і становила 7 млн осіб. У тому числі, найбільше зростання даної категорії населення відбулося за віковими групами 35-39 років та 50-59 років, відповідно на 2,1% та 9,2%. Кількість економічно активно-

го сільського населення працездатного віку за цей період зросла на 0,3% і становила відповідно 6,1 млн осіб або 87,2% від зазначеної категорії населення віком 15-70 років.

Рівень економічної активності населення сільської місцевості віком 15-70 років зріс з 65,1% до 67,1%. У тому числі найбільше зростання даного показника відбулося за віковими групами: 50-59 років – відповідно з 67,7% до 69,9%, 60-70 років – з 36,6% до 40,1%. Серед сільського населення працездатного віку рівень економічної активності населення також збільшився з 72,3% до 73,1%.

Таблиця 1

**Економічна активність сільського населення України
за віковими групами, 2007-2009 рр.**

Показники	Роки			2009 р. до 2007 р., %
	2007	2008	2009	
Економічно активне населення у віці 15-70 років, тис. осіб	6974,4	6953,1	7008,7	100,5
у тому числі за віковими групами (років):				
- 15-24	1041,2	1058,0	1005,1	96,5
- 25-29	750,6	730,4	728,5	97,1
- 30-34	799,7	790,3	785,8	98,3
- 35-39	817,4	816,9	834,5	102,1
- 40-49	1708,3	1689,8	1714,0	100,3
- 50-59	1179,9	1220,0	1289,0	109,2
- 60-70	677,3	647,7	651,8	96,2
Працездатного віку	6091,7	6091,8	6110,6	100,3
Старше працездатного віку	882,7	861,3	898,1	101,7
Рівень економічної активності у віці 15-70 років, %	65,1	65,6	67,1	x
у тому числі за віковими групами (років):				
- 15-24	47,1	48,0	48,5	x
- 25-29	79,4	77,8	77,2	x
- 30-34	83,0	83,7	81,9	x
- 35-39	85,5	84,7	85,8	x
- 40-49	83,4	83,3	84,1	x
- 50-59	67,7	68,4	69,9	x
- 60-70	36,6	37,3	40,1	x
Працездатного віку	72,3	72,5	73,1	x
Старше працездатного віку	38,5	39,2	43,0	x

Джерело: складено за [2]

Розподіл економічно активного сільського населення за рівнем освіти вказує на потенційні можливості формування кваліфікованих кадрів на селі (табл. 2).

Аналіз даних табл. 2 свідчить, що за період 2007-2009 років кількість економічно активного сільського населення віком 15-70 років, які мають вищу освіту, зросла на 10,2% і склала 720,4 тис. осіб. Натомість відбулося зменшення даної категорії населення, яке має базову вищу освіту, - на 47,1%. Аналогічна ситуація спостерігається щодо рівня економічної активності сільського населення віком 15-70 років, які мають вищу та базову освіту.

**Розподіл економічно активного сільського населення України
за рівнем освіти, 2007-2009 рр.**

Показники	Роки			2009 р. до 2007 р., %
	2007	2008	2009	
Економічно активне населення у віці 15-70 років, всього - тис. осіб	6974,4	6953,1	7008,7	100,5
у тому числі мають освіту:				
- повну вищу	654,0	668,8	720,4	110,2
- базову вищу	141,7	83,6	75,0	52,9
- неповну вищу	985,6	1047,9	1077,1	109,3
- повну загальну середню	3753,5	3826,1	3939,2	104,9
- базову загальну середню	1293,0	1202,3	1098,8	85,0
- початкову загальну або не мають освіти	146,6	124,4	98,2	67,0
Рівень економічної активності населення у віці 15-70 років, всього - %	65,1	65,6	67,1	x
у тому числі мають освіту:				
- повну вищу	82,7	82,2	82,8	x
- базову вищу	71,4	65,1	70,5	x
- неповну вищу	77,6	78,6	79,7	x
- повну загальну середню	70,6	70,4	70,6	x
- базову загальну середню	48,6	48,6	50,3	x
- початкову загальну або не мають освіти	30,3	30,2	27,5	x

Джерело: складено за [2]

За даними Держкомстату України, в сільському господарстві, мисливстві та лісовому господарстві протягом 2007-2009 років відбулося скорочення кількості вільних робочих місць (вакантних посад) на 14,1%, що можна було б вважати позитивною тенденцією, але разом із цим спостерігалось значне скорочення попиту на робочу силу на 39,9%. Наявність структурної диспропорції між попитом на робочу силу та пропозицією за професіями є фактором, що обмежує можливості працевлаштування безробітних та задоволення потреб роботодавців у працівниках.

Фінансово-економічна криза, яка повною мірою проявилася наприкінці 2008 року, у 2009 році обумовила загострення ситуації на ринку праці аграрної сфери економіки, внаслідок чого відбулося зниження рівня зайнятості у сільському господарстві. Так, середньооблікова кількість працівників, зайнятих в сільському господарстві, протягом 2007-2009 років зменшилась на 153,8 тис. осіб або на 19,7%.

Динаміка зайнятості працівників формується під впливом руху кадрів, який характеризується певним рівнем мобільності. У сільському господарстві, мисливстві та пов'язаних з ними послугами у 2009 році порівняно з 2007 роком кількість прийнятих працівників зменшилась на 44 тис. особи (12,6%), а кількість вибулих - зросла на 127 тис. осіб (27,9), у тому числі з причини плінності кадрів у 2009 році вибуття склало 306,4 тис. осіб.

Відтік кваліфікованої молоді з села призводить не тільки до погіршення структури трудових ресурсів, а й негативно позначається на результатах господарювання. Крім того, слід враховувати і матеріальний збиток, адже

кошти, витрачені на підготовку кадрів для сільського господарства, переходять в інші галузі [4].

Важливим аспектом використання робочої сили є оплата праці. При збереженні тенденції зростання показника заробітної плати в усіх галузях економіки України середньомісячна номінальна заробітна плата штатного працівника сільського господарства залишається значно нижчою. Так, у 2009 році вона збільшилась у порівнянні з 2007 роком на 473 грн. і становила 1206 грн, що на 700 грн менше, ніж по економіці в цілому.

Для забезпечення сільського господарства висококваліфікованими кадрами постійно існує потреба у здійсненні підготовки спеціалістів та підвищенні професійного рівня працівників даної сфери. Так, у сільському господарстві, мисливстві та пов'язаних з ними послугами у 2009 році кількість працівників, які проходили професійне навчання та підвищення кваліфікації, становила 20,9 тис. осіб, або 3,3% від облікової кількості штатних працівників даної галузі, що на 0,4% вище показника 2007 року [3].

Важливою умовою формування кадрів сільського господарства є стан соціальної сфери села, умов проживання сільських жителів. На сьогодні в сільській місцевості обмежений доступ до базових можливостей розвитку людського потенціалу: освіти, медичного, побутового, транспортного обслуговування, нормальних життєвих умов [5].

Висновки. Таким чином, проблема формування кваліфікованих кадрів аграрної сфери на сьогодні залишається актуальною і потребує подальших досліджень у напрямку розроблення пропозицій щодо поліпшення кадрового забезпечення сільськогосподарських підприємств. Її розв'язання можливе лише за умови комплексного підходу до вирішення завдань підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств і розвитку сільської місцевості.

Література.

1. Тростенюк Д.Г. Демографічна ситуація і проблеми кадрів на селі / Д.Г. Тростенюк, С.В. Долинський // Агроінком. – 2008. - №7-10. – С. 29-31.
2. Економічна активність населення 2009: Статистичний збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukr.stat.gov.ua>
3. Праця України 2009: Статистичний збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukr.stat.gov.ua>
4. Рябоконь В.П. Професійно-кваліфікаційна структура робочої сили на селі / В.П. Рябоконь // Економіка АПК. – 2009. - №1. – С. 125-128.
5. Рябоконь В.П. Кадри села: проблеми формування і закріплення / В.П. Рябоконь // Економіка АПК. – 2010. - №5. – С. 115-119.